

V průběhu setkání bylo také předsedkyní SČVP předáno čestné členství PhDr. Karlu Richterovi, CSc., historikovi a autorovi řady publikací týkajících se tématu volyňských Čechů. Nechybělo ani kladení květin k památníku československých zahraničních vojáků 2. světové války, který se nachází na Vítězném náměstí jen pár metrů od místa pořádání akce.

Pokud bychom si vytkli za cíl shrnout poslání uplynulého konferenčního setkání do jedné rozvité věty, pak by to nejspíše charakterizoval výrok Vladimíra Turka, výše zmíněného rodáka z Malé Zubovštiny, který vyjádřil poselství přeživších volyňských Čechů následovně: „Až

odejde poslední veterán 2. světové války, potom se budou moci dějiny interpretovat, jak se komu zlíbí, u 1. světové války se už nemáme koho zeptat, jak to bylo, dnes už není jediný člověk, co to zažil...“ Ve shodě s předsedkyní SČVP Dagmar Martinkovou lze konstatovat, že bojové tradice předků či přímých účastníků 2. světové války z řad volyňských Čechů se v průběhu let pozvolna přetavují v boj proti zažitým klišé a předsudkům zakořeněným v české společnosti, které se týkají národnostní problematiky, politické moci a interpretace minulosti.

Veronika Beranská (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Mezinárodní konference Poslání a budoucnost muzeí v přírodě v České republice. Rožnov pod Radhoštěm, 30. 1. – 2. 2. 2018

Česká republika i někdejší Československo patřily a patří k zemím s největší „hustotou“ muzeí v přírodě a tradičně též ke státům, kde je problematika těchto specifických paměťových institucí průkopnickým způsobem promyšlena v rovině teoretické i z hlediska praktických otázek vytváření a provozování expozic. Zásadních pokroků spjatých s generací vynikajících muzeologů a nezdědka též etnologů (Jiří Langer, Jan Rudolf Bečák, Josef Jančář, Jaroslav Štika) bylo u nás dosaženo především v 60. a 70. letech 20. století a k jejich završení došlo vydáním metodické příručky *Národopisná muzea v přírodě. Teoretická a metodická východiska k realizaci* (Rožnov pod Radhoštěm 1981). Poslední skutečně zásadní mezioborová konference k problematice muzeí v přírodě se však uskutečnila naposledy v roce

1978. Je tedy evidentní, že přes nepochybnou schopnost našich skanzenů reagovat na aktuální muzeologické trendy i proměny kulturní, společenské a ekonomické, nazrál čas ke (znovu)promyšlení řady teoreticko-metodologických i provozních otázek.

Vyvrcholením tohoto procesu byla konference *Poslání a budoucnost muzeí v přírodě v České republice*, kterou vzorně zorganizovalo Valašské muzeum v přírodě (dále VMP) za spolupráce s celou řadou odborných a profesních organizací (mj. Český svaz muzeí v přírodě, AMG, ČNS, ICOM, NÚLK). Zvláštní pozornost věnovalo akci i Ministerstvo kultury, na konferenci přímo zastoupené ministrem Iljou Šmídem (v roli čestného hosta) a mj. řediteli hned několika odborů MK (v roli referentů a moderátorů sekcí). Vysocí úředníci

MK přitom neprezentovali pouhá vágní politická poselství, ale skutečně odborné referáty, postavené na původních analýzách (Zuzana Malcová, Dita Limová, Pavel Hlubuček, Michal Mejdrech). Jejich přítomnost na konferenci i míra předvedené expertízy, domnívám se, svědčí mj. i o tom, kam se v souladu s evropskými trendy posouvá státní kulturní politika, jejímž pilířem je stále výrazněji péče o hmotné i nehmotné kulturní dědictví. Nutno zdůraznit, že totéž se jednoznačně týká i politiky vědecké, což pro etnologii představuje jedinečnou příležitost.

Jednání konference bylo rozloženo do nabitých čtyř dnů, které v podstatě neměly hluchých míst. A to i proto, že většina témat byla diskutována na sérii přípravných workshopů v uplynulých letech. V Rožnově tedy pak vedle dílčích prezentací případových studií zaznívaly především konceptuální přednášky již promyšleně sumarizující výsledky několikaleté práce. Avšak nedosti na tom. Kromě klasických frontálních přednášek v rámci čtyř tematických bloků (*Definice muzea v přírodě, Prezentace v muzeích v přírodě, Ekonomika a marketing, Muzea v přírodě a legislativa*), které byly svými moderátory poslední den sumarizovány ve zvláštním bloku vystoupení, se jednání odehrávalo i v rámci speciálních pracovních skupin (*Kategorizace typů expozic, Pasportizace objektů, Kategorizace způsobů oživování, Kde je hranice mezi veřejnou službou a komercí? Zvláštní režim v rámci legislativy*), které měly zadány zcela konkrétní úkoly a směřovaly k vypracování dokumentů a metodických doporučení. Ta by se po dalším dopracování mohla stát východisky pro další fungování muzeí v přírodě, změny legislativy apod. Je tedy evidentní, že konference svou promyšleností a sofistikovaným propojením teoretických úvah o samotné podstatě a smyslu muzeí v přírodě s řešením veskrze praktických otázek přesáhla význam pouhého letního

setkání zainteresovaných odborníků, za kterým se po několika dnech zavře voda. Zde tomu, doufejme, bude naopak, neboť rožnovské setkání muzejníků, etnologů, památkářů, muzejních pedagogů, zástupců akademických a univerzitních pracovišť, ale i představitelů státní správy a samosprávy a v neposlední řadě i vlastníků a provozovatelů četných soukromých muzeí mělo nepochybně potenciál uzavřít některé v minulosti diskutované problémy a promítnout je do zcela konkrétních vědeckých, metodických a legislativních výstupů. Stejně důležité je i to, že konference otevřela prostor k dalším zcela konkrétním jednáním a úvahám (např. o definici tzv. veřejné služby muzeí).

Jak bylo uvedeno, na konferenci zazněly jak dílčí referáty, tak vystoupení spíše shrnujícího až konceptuálního charakteru. Z nich se jako zásadní jevily, samozřejmě nutně subjektivně, především některé úvahy a analýzy (na závěr konference shrnuté Danielem Drápalou a Ilonou Vojancovou) hledající samotnou podstatu a specifika muzeí v přírodě. Ve „třígeneračním“ příspěvku tak Jiří Langer, Lubomír Procházka a Radek Bryol upozornili na stálou platnost základního vymezení muzea v přírodě, formulovaného hlavně v 70. letech 20. století, jako instituce odlišující se od jiných pamětových a nepamětových institucí především svou (v nejširším smyslu) komplexitou. Z dalších diskusí pak vyplynulo, že rozšíření této „klasické“ definice připadá v úvahu hlavně směrem k zohlednění funkcí relaxačních, environmentálních, edukačních a především funkcí směřujících k ochraně a prezentaci nemateriálního kulturního dědictví, to vše při zachování odbornosti jako základního principu fungování muzea. Značný ohlas a bouřlivou diskusi v tomto směru způsobilo upozornění Václava Michaličky (příspěvek *Spor autenticity, identity originálů a vizualizace*) na málo reflektovanou „divadelní“

povahu řady zejména prezentačních a edukačních aktivit ve skanzenech. Vůči občas přetrvávajícímu duchu národopisné estetizace a nacionalizace expozic se kriticky vymezil i Martin Šimša v přednášce *Model prezentace, prezentace jako objekt teorie*. Jak ven z některých slepých uliček a zakořeněných stereotypů později na příkladu muzea Jamtli ve středním Švédsku (pracujícího mj. s muzejní prezentací starých televizních pořadů nebo tematizujícího život současných uprchlíků) ukázal Henrik Zipsane, prezident Asociace evropských muzeí v přírodě. Konceptuální, byť úžeji zaměřenou povahu měla i vystoupení I. Vojanové (*Jak prezentovat. Způsoby a typy prezentací, edukace a oživování*), Miloše Zapletala (*Úloha ekomuzea v ochraně přírodního dědictví*) či Lucie Jagošové (*Koncept muzea v přírodě optikou muzejní pedagogiky*). Z četných případových studií zaujaly především prezentace tvůrců a vlastníků nově vznikajících soukromých muzeí (Vojtěch Kmošek, Martin Chadim), kteří se potýkají s celou řadou problémů nejen praktického, ale i konceptuálního charakteru.

Část konference soustředěná na „každodennost“ muzejního provozu se odehrávala, kromě uvedených pracovních skupin, hlavně v tematických blocích věnovaných ekonomice, marketingu a legislativě. Zde zaujala provokativní ukáзка ekonomické bilance VMP zpracovaná Michalem Medrejchem. Téhož muzea (Jindřich Ondruš) a Parku Rochus (Jan Blahůšek) se týkaly rozborů fungování zájmových a vlivových skupin (tzv. stakeholders) a jejich interakcí s konkrétními skanzeny, možnosti využití pokročilých kvalitativních sociologických postupů při plánování dalšího rozvoje muzea prezentovala Eva Kuminková (*Kolibiska: Výzkum potenciálních návštěvníků*). Do roviny veskrze praktické, avšak pro

muzea v přírodě životně důležité, zasahoval blok legislativní, věnovaný (možná až příliš monotematicky) hlavně požární bezpečnosti a v jednom referátu (Jana Morávková) i otázkám stavebního zákona a jeho možné úpravy vstřícné k výjimečnosti staveb v muzeích v přírodě.

Čtyřdenní konference zabezpečená organizačním týmem VMP pod vedením E. Kuminkové se může stát zlomovým momentem ve vývoji našich muzeí v přírodě. Jednání ukázalo postavení některých skanzenů a dalších institucí (VMP, Soubor lidových staveb Vysočina, NÚLK) jako silných lídrů v promýšlení otázek metodických, praktických, sofistikovaně teoretických i jednoznačně vědeckých (viz např. referát Martina Novotného *Muzeum v přírodě jako experimentální laboratoř*). Zřejmě je zároveň posilování množství a významu vyložené privátních muzeí, která jsou schopna pružněji reagovat na některé nové nároky návštěvníků například na zážitkovost expozic, zároveň však stojí – což se ale může týkat i zavedených institucí – před nebezpečím komercializace vlastních aktivit. Muzea veřejná i soukromá nicméně, jak konference ukázala, jsou schopna navýsost plodného dialogu. Relativně novým trendem je též rostoucí množství muzeí v přírodě zaměřených archeologicky či naopak na industriální, městské či obecně architektonické kulturní dědictví. Pro sféru akademickou a univerzitní (a již opět nejen etnologickou) jsou muzea v přírodě unikátním partnerem pro realizaci společných výzkumných a dokumentačních projektů, přičemž například pro sféru aplikovaného výzkumu a popularizaci některých výsledků bádání nabízejí málo využívané a netušené možnosti.

Jiří Woitsch (EÚ AV ČR, v. v. i.)